

Іван Чернушка

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДІВ ТА ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕРКВИ АСД НА УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗМІН СВІТОВОЇ МІСІОНЕРСЬКОЇ ПАРАДИГМИ

У статті досліджено питання щодо «відкритості»/«закритості» Церкви АСД в Україні, як соціального інституту, та розглянуто відповідні зміни, які відбуваються в місіонерській діяльності Адвентистів Сьомого Дня в добу постмодернізму. Окремлено та проаналізовано «дорожню карту» місіонерської діяльності Церкви АСД в Україні, відповідно до світової «єкуменічної» парадигми та постреволюційних демократичних змін в українському суспільстві.

Ключові слова: Церква АСД, постмодернізм, соціорелігійна діяльність адвентистів, «єкуменічна» парадигма, ідентичність, діалог.

I. Chernushka

THE TRANSFORMATION OF METHODS AND FORMS OF ASD CHURCH ACTIVITY IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF WORLD MISSIONARY PARADIGM CHANGES

This paper investigates the question about «openness» / «closed» ASD Church in Ukraine, as a social institution, and to consider appropriate changes that occur in the missionary activities of Seventh-day Adventists in the day of postmodernism. The author outlined and analyzed the «road map» missionary activity ASD Church in Ukraine. The study defined as global processes now in world practice affected religious of Seventh-day Adventists in Ukraine, which will also be considered indirect answer to the question that the «openness» / «closed» ASD in Ukraine, as a social institution that our time is very important and therefore objective of this paper was to identify postmodern trends in missionary activity of the Church ASD contained paradigm based on «ecumenism» and «dialogue.» It should be noted that the activity religious Seventh-day Adventists in Ukraine centrally divided into many branches, each dealing with a separate department, namely health, education, Adventist Mission, media, publishing, music, prayer, women, family, children, youth, and so on. Also in Ukraine is actively operate, provides many educational institutions ASD various forms of accreditation and ASD Association «pastor's wife» and Pastoral Association, children's clubs, ASD Relief and Development Agency (Adra), Contact Center «Hope», etc. The cause of such a structure developed missionary ministries in our opinion was the overarching spiritual crisis of the post-Soviet Ukraine, namely the reduction of the standard of personal and family values, the increase in divorce because of adultery cases, and so on. «Road Map» Building ASD Church as a religious organization meaningful to the community was developed by the UUK information only in 2014, which advocated the concept of division according Seventh Day Adventist Church postmodern era and insists on the relevant principles of the functioning of the church in society. The article proves that in recent years in Ukraine ASD Church was formed monolithic missionary structure that covers most local groups in all social areas and created a number of relevant misiolohichnyh projects that meet the dialogical paradigm and adapted to the peculiarities of Ukrainian society. Therefore, in view of the foregoing material we can say that the ASD Church in Ukraine is «open» Church's missionary activity which meets the latest dialogic paradigm.

Keywords: ASD church, postmodernism, sotsioreligiozny activity of the Seventh-day Adventist Church, «ecumenical» paradigm, identity, dialogue.

И. Чернушка

ТРАНСФОРМАЦИЯ МЕТОДОВ И ФОРМ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЦЕРКВИ АСД НА УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ ИЗМЕНЕНИЙ МИРОВОЙ МИСИОНЕРСКОЙ ПАРАДИГМЫ

В данной статье исследованы вопросы, касающиеся «открытости» / «закрытости» Церкви АСД в Украине как социального института, а также рассмотрены соответствующие изменения, которые происходят в миссионерской деятельности Адвентистов Седьмого Дня в эпоху постмодернизма. Определена и проанализирована «дорожная карта» миссионерской деятельности Церкви АСД в Украине, в соответствии с мировой «экуменической» парадигмой и постреволюционными демократическими преобразованиями в украинском обществе.

Ключевые слова: Церковь АСД, постмодернизм, социорелигиозная деятельность адвентистов, «экуменическая» парадигма, идентичность, диалог.

Незалежність України, формування громадянського суспільства та лібералізації всієї системи відносин створили широкі можливості для застосування великого історичного потенціалу релігійних товариств. Сьогодні створена така система державно-конфесійних відносин, де держава і Церква виступають рівноправними суб'єктами в організації усіх сфер життєдіяльності суспільства. Активно

включається у ці процеси протестантське середовище у тому числі і один із його напрямків – Церква Адвентистів Сьомого Дня (ЦАСД), яка є лідером у суспільно значущій роботі. Місіонерська діяльність як форма входження співтовариства у соціальний простір дає можливість дослідити як його духовний потенціал, так і можливості включатись у розбудову демократичного суспільства. Саме це є важливим для вивчення і робить роботу актуальною.

Метою дослідження є аналіз впливу світових процесів, що відбуваються у місіологічній практиці, на соціорелігійну діяльність Церкви Адвентистів Сьомого Дня в Україні, та визначення рівня її «відкритості» / «закритості». Основним завданням цієї статті є виявлення постмодерністських тенденцій місіонерської діяльності Церкви АСД, які містяться на парадигмальних засадах «екуменізму» та «діалогу».

Проблеми інституалізації, соціально значущої діяльності Церкви АСД займалися такі науковці: В. Докаш, А. Лешан, М. Жукалюк, В. Любашенко, А. Колодний, П. Косуха, М. Максвел, Н. Галлі та ін.

З настанням релігійної свободи на початку 90-х років минулого сторіччя Церква Адвентистів Сьомого Дня в Україні (ЦАСД) отримала можливість безперешкодно будувати та запроваджувати в життя власну концепцію місіонерського служіння та соціорелігійну практику. Так, в останні роки, в рамках релігійної діяльності ЦАСД в Україні започатковано місіонерський Проект «Київ – місто надії», який передбачає спільні служіння медиків-місіонерів, біблійних вчителів, літературних євангелістів (загалом понад 150 місіонерів і пасторів) у десяти «Центрах впливу», а саме: чотирьох «Центрах впливу» у м. Києві, шістьох «Центрах впливу» в прилеглих до української столиці містах: Боярці, Борисполі, Броварах, Ірпені, Василькові та Вишгороді.

Зокрема, зараз в українському Уніоні Церкви Адвентистів Сьомого Дня на постійній основі працює спеціально створений комітет, до компетенції якого входить євангелізація нових територій. Зокрема, за дорученням комітету кожна діюча на теренах України конференція визначила на своїй території населені пункти, де немає присутності Церкви АСД, на яких, своєю чергою, місіонерський відділ організовує проведення різних духовних та соціальних заходів, що сприяють організації громади. Так, у 2015 році вищезгаданим комітетом та Адміністративною радою Української унійної конференції УУК Тернопільська область визначена як пріоритетна територія для місіонерської роботи. Зокрема, зараз там розпочато трансляцію супутникових євангельських програм «Історії вічної любові», «Історії вічної любові – 2», «Дивовижні факти», тощо [9].

Варто зауважити, що соціорелігійна діяльність адвентистів сьомого дня на території України централізовано поділяється на багато галузей, кожною з яких опікується окремий відділ, а саме: здоров'я, освіти, адвентистської місії, інформації, видавничий, музичний, молитовний, жіночий, сімейний, дитячий, молодіжний тощо. Крім того, на теренах України зараз активно проваджують свою діяльність безліч освітніх закладів ЦАСД різних форм акредитації, а також адвентистські асоціації «Дружина пастора» та пасторська асоціація, дитячі клуби, Адвентистське агенство допомоги та розвитку (АДРА), контакт-центр «Надія» та ін. Причиною появи такої розвиненої структури місіонерських служінь, на нашу думку стала всеохоплююча духовної криза пострадянської України, а саме зниження стандарту особистих та сімейних цінностей, зростання кількості розлучень через випадки подружньої невірності тощо.

Так, проблема місії Церкви в суспільстві на межі тисячоліть постала надзвичайно актуальною. Провідні світові місіологи, своєю чергою, звертаючись до проблем сучасного місіонерського служіння, дійшли висновку, що зараз місіонерське служіння відповідає парадигмі «екуменізму». До прикладу, Ганс Кюнг пропонує власну історико-богословську класифікацію історії християнства, згідно з якою остання поділяється на шість головних «парадигм», а саме:

1. Апокаліптична парадигма раннього християнства.
2. Еллінська парадигма святоотцівського періоду.
3. Середньовічна римо-католицька парадигма.
4. Протестантська (реформаторська) парадигма.
5. Сучасна парадигма епохи Просвітництва.
6. Виникаюча екуменічна парадигма [10].

Девід Бош, своєю чергою, зауважує, що подані вище періоди поділу історії християнства є «макропарадигмами» [1]. Джеймс Мартін, поділяючи історію церкви та богослов'я лише на три епохи, об'єднав другий, третій і четвертий пункти періодизації Кюнга в одне ціле та охарактеризував його, як «докризовий», «вітальний» та «Символічна епоха», далі дослідник виокремлює епоху Просвітництва, яка отримує такі назви, як «кризова», «аналітична» та «механістична» [11]. Третя епоха, що розпочинається зараз, характеризується Джеймсом Мартіном як «післякризова», «холістична» та «екуменічна».

Сучасний український дослідник Михайло Черенков у своїй ґрунтовній праці «Баптизм без лапок», проводячи контент-аналіз наявних думок щодо буття християнської місіології, наголошує на тому, що «на думку провідних місіологів саме зараз відбувається зміна парадигми в місіології» [6], для прикладу: «Д. Ньюбігін, – як пише автор, – закликає виробити немонологічну модель свідництва, що враховує реальність плюралістичного світу. Д. Бош, своєю чергою, переконує з'єднати свідцтво з соціальною проблематикою. Український пастор С. Головін бачить нові можливості в цілісному світоглядному

підході, коли християнська місія виявляється чимсь набагато більшим, ніж храмове служіння, гуманітарна допомога чи агресивна євангелізаційна проповідь» [4]. Відтак, М. Черенков доходить висновку, що в наш час «місія розуміється як багатомірна, всебічна життєва позиція ставлення до суспільства, яка визначається саме в діалозі з ним, а не як технологія корпоративного успіху та прагматична дія заради прозелітизму» [6]. Визначаючи сутність «діалогу» автор певним чином, окреслює риси «відкритої» Церкви, вказуючи на те, що «діалог передбачає відмову від власної винятковості, ізоляціонізму, егоцентричних інтересів та наголошує на тому, що це нова можливість стати єдиними у своєму пророчому служінні постхристиянського світу» [6]. Зокрема, М. Черенков погоджується з думкою Стефана Беванса та Роберта Шрєдера, викладеній останніми в книзі «Богословські місії сьогодні» [13], де автори закликають переглянути традиційні погляди на місію, наголошуючи на тому, що: «Ми вже не можемо розуміти місіонерську діяльність як передачу західних благ недорозвиненим країнам та її народам. Місія – це діалог, наголошують автори. Це розуміння людей у їх специфіці, це відкритість їх традицій, культурі та досвіду, а також шанобливе прийняття їх релігійних понять. Але, підкреслюють фахівці, місія також пророчий діалог, через який їх закликають до навернення, до глибшого і повного розуміння Триєдиного (в Собі діалогічного) Бога» [13]. Обґрунтовуючи викладену теорію, місіологи зауважують, що «У діалозі немає місця зверхності та дискримінації, оскільки діє презумпція поваги і загальнолюдської рівності. У діалозі позиції уточнюються і доповнюються, тут є місце різноманіттю і єдності в їх живій діалектиці» [13]. Відтак, на нашу думку, окреслена «діалогічна» теорія органічно доповнює сучасні тенденції у світовій місіології та є першою достатньо сформованою і дієвою місіонерською парадигмою на теренах пострадянської України.

Проте, розглядаючи позицію Церкви АСД щодо цієї проблеми, варто наголосити на тому, що «дорожня карта» розбудови Церкви АСД, як релігійної організації значущої для суспільства, була розроблена відділом інформації УУК лише у 2014 році, у якій відділ обстоює концепцію відповідності Церкви Адвентистів Сьомого Дня епосі постмодернізму та наполягає на відповідних принципах функціонування Церкви в суспільстві, а саме:

– «Вірність істині і гнучкість в методах» – впливова церква не відкидає нововведень, вона гнучка, проте ніколи не піддає сумніву авторитет Святого Письма та Пророчих одкровень.

– «Широ поважаючи і люблячи людей» – визнає, що кожна людина, незалежно від обставин, має для Бога нескінченну цінність, і тому заслуговує поваги, любові і гідного поводження.

– «Життєстверджуюча і динамічна» – позитивно налаштована, вчить членів церкви виявляти і використовувати духовні дарування, навчає і надихає їх на служіння іншим.

– «Дбайлива і дружелюбна» – проявляє рівну турботу про потреби віруючих, так і про тих, хто ще не врятований, а відтак, відповідає очікуванням і потребам сучасного суспільства. ЦАСД ділить з людьми радості і печалі їхнього життя.

– «Відкрита і комунікабельна» – визнає свої недоліки за неосновними (недоктринальними) питаннями і визнає не адвентистів теж за неосновними (недоктринальними) ознаками.

– «Приваблива для суспільства» – творчо підходить до підготовки богослужінь та інших церковних заходів, з тим, щоб привернути увагу й зацікавити сучасних відвідувачів, «... щоб бачили світло» [Лук. 8:16]. Виходячи з цього, богослужіння в громаді, за винятком особливих випадків, необхідно орієнтувати на зовнішнього слухача (проповіді, співи, чин богослужіння – все має бути зрозумілим для не адвентиста) [9].

Отже, можемо стверджувати, що зазначені тези відповідають положенням, висунутим М. Дубровським у його статті «Набуття себе: Шляхи формування нової ідентичності», де автор наголошує на принципах існування протестантських громад на пострадянському просторі, роблячи акцент на таких домінантах, як:

– «Єдність у різноманітті» – уміння цінувати і приймати іншого.

– «Соборність як спосіб життя Церкви» – навчитися жити разом.

– «Відкритість світу і спрямованість у майбутнє» – бути світлом і нести людям надію [2, с. 394–406].

Отже, концептуальні положення Церкви Адвентистів Сьомого Дня співзвучні з сучасними євангельським тенденціям, проте їх появу не можна вважати різкою зміною концепції розбудови адвентистської Церкви, адже ЦАСД з самого початку заснування є членом знакових для України громадсько-релігійних об'єднань, як, наприклад, Всеукраїнської ради церков і релігійних організацій, а також Ради Євангельських протестантських церков, що стверджує діалогічну позицію Церкви у соціорелігійному просторі нашої країни [7].

Варто зауважити також, що принципи розбудови Церкви Адвентистів Сьомого Дня в Україні відповідають і матеріалам першого євангельського собору, який відбувся в Москві (2010 р.), результатом проведення якого стала пропозиція християнського порядку денного для пострадянських країн. Тому Церква АСД, судячи із вищеподаних тез, пристала на пропозиції Собору щодо прийняття «надконфесіональної» та «наднаціональної» позицій. Тут варто зауважити, що в епоху постмодернізму поняття «надконфесіональність» вже не передбачає того, що представники євангельських церков повинні від-

мовитись від особливостей віросповідання та форм богослужіння, а наголошується лише на неможливості існування в умовах закритості виключно всередині власної конфесії та конфесійної винятковості та «сприйняття себе як важливої частини євангельських Церков» [8]. Тобто, як було зазначено в установчих тезах, «євангельські собори пропонують своїм учасникам відмовитись від маргінального положення в суспільстві, при якому євангельські Церкви ніяк не впливають на культуру суспільства, залишаючись на узбіччі, пропонуючи протестантським церквам на теренах пострадянського простору зробити акцент на власній винятковості, яка передбачає, що світ їх визнає, прислухається та рахується з ними» [8]. Варто зауважити, що інформаційний відділ, дослухаючись до положень висунутих організаторами соборів щодо першочергового акценту на необхідності високого морального стандарту, прописаному в житті кожного з учасників євангельського руху, вписав окреслене положення до «дорожньої карти» розбудови Церкви АСД. Адже, як було наголошено у згаданому документі «Церква АСД проявляє рівну турботу як про потреби віруючих, так і про тих, хто ще не врятований, а відтак, відповідає очікуванням і потребам сучасного суспільства. ЦАСД ділить з людьми радості і печалі їхнього життя» [9].

Відтак у часи постмодерну УУК Церкви АСД намагається вибудувати сучасну концепцію розбудови Церкви, яка б дозволяла вести змістовний діалог, не змінюючи при цьому особливостей віросповідної доктрини адвентизму та сповна відповідати сучасним формам церковного життя її adeptів, що є дуже важливим для місіонерської роботи відділів цієї Церкви, а відтак, погоджуємося з тим, що особливості та результати сучасної місіонерської діяльності, відповідно до вислову знаного місіолога Шутца залежать від того, що відбувається всередині церкви, а не на місіонерському полі. Зокрема, він свого часу наголошував, що: «Будівля церкви горить. У своїй місіонерській діяльності ми подібні до безумців, що складають урожай в охоплену пожежею комору» [12].

Можна стверджувати, що сучасне буття суспільства в часи новітніх технологій та постійних змін форматів життя людей, відповідно до їх професійної діяльності, стали серйозним викликом для буття та ролі кожної окремої церковної громади в суспільстві, а тому Церква АСД, своєю чергою, зіштовхується з ситуацією окресленою висловом М. Дубровського, про те, що: «Все більше людей не живуть в традиційному ритмі: п'ять робочих днів, два – вихідних. Все більше комунікація, відносини і діяльність переміщуються у віртуальний простір. Збільшується мобільність людей: всі частіше можна зустріти тих, хто змінює місце проживання через кожні кілька років. Багато хто проводить вихідні не в тому місті, де працює (часом – навіть в іншій країні!). Ці зміни, надають все більшого впливу на сучасне суспільство. І темп цих змін у найближчий час буде лише зростати. Відтак автор ставить питання: «Якою має бути сучасна церковна громада, аби служити таким людям?» [2, с. 394–406].

Зважаючи на це, «дорожня карта» місіологічної концепції ЦАСД в Україні побудована таким чином, відповідно до якого велика увага приділяється саме організації Церковної будівлі кожної окремої громади, як молитовного, адміністративного та місіонерського Центру. Адвентисти Сьомого Дня в молитовних будинках застосовують такі сучасні методи та форми проповіді Євангелія, як то Євангельська програма з роботою безперервно діючих курсів з вивчення Біблії, перманентне функціонування «телефону молитовної підтримки» та «телефону довіри» із залученням до служіння спеціально підготовлених фахівців, що кваліфіковано надають консультації з питань сім'ї, здоров'я та біблійних питань. Два рази на рік у молитовних будинках АСД проводиться «Тиждень відродження», куди запрошуються друзі та знайомі, які не є членами ЦАСД. Останнім часом існує практика використання державних і релігійних свят з метою донесення євангельської звістки людям під час проведення урочистих зборів. Відтак, місіонерське служіння окремої громади АСД побудоване таким чином, що не лише представники Церкви АСД можуть долучитися до їх релігійних практик, а й усі охочі [9].

У багатьох молитовних будинках українських громад повсякчас проводять День відкритих дверей з екскурсією та поясненнями, який відділ чим займається, відбувається демонстрація відеофільму про церкву, організовується невеликий концерт з частуванням та подарунками (зазвичай це книги), «Запрошення» на День відкритих дверей готують заздалегідь і поширюють серед нових знайомих не адвентистів.

Зважаючи на вищевикладений матеріал та становлення як у світі, так і в українському суспільстві нової діалогічної парадигми, місіологічним відділом Уніону Церкви АСД було запропоновано якісно новий місіологічний проект «Вулик», у якому було сформульовано нову формулу життєдіяльності адвентистських громад у сучасному суспільстві, а саме:

- доручити дияконам і всім членам церкви піклуватися про молитовний будинок;
- навчити членів церкви гостинності: зустрічати гостей у церкві, вітати їх, запрошувати на обід до себе додому;
- проводити в церкві спільні обіди, пікніки маючи на меті здружити членів церкви, щоб церква стала привабливою для інших людей;
- навчити членів церкви «дружньому» євангелізму;

Тому найважливішим аспектом даних пунктів нововведень є запобігання ситуації окресленої М. Черенковим, а саме – недопущення перетворення Церкви у «закритий «клуб для своїх» [9]. Ми,

своєю чергою, погоджуючись з думкою автора, звертаємо увагу і на проблему викладену О. Зайченком, який робить наголос на тому, що «відповідно до даних теологічної семінарії Гордона-Конуелла сьогодні більшість християн ніколи не проповідує Слово Боже нехристиянам. Понад 90% проповідей Євангелія у світі спрямовано на самих християн, відтак кількість нових компаній «вторинної євангелізації» серед віруючих християн повторюються досить часто» [3, с. 45–82].

Зазначимо, що на думку авторів проекту «Вулик», щоб запобігти «закритості», у першу чергу варто зробити таке:

- визначити духовні дари членів церкви і кожному запропонувати відповідне його дару служіння;
- у кожній церкві має бути достатньо соціально-благодійних програм, адже саме вони привертають людей до церкви та роблять церкву більш привабливою для світу;
- покінчити з наявною ганебною практикою, коли члени адвентистської громади приходять до церкви тільки на проповідь;
- кожна церква громади повинна стати школою підготовки християнських працівників. Її слухачі після закінчення повинні вміти проводити біблійні заняття, вести заняття в суботній школі, а головне – надавати приклад в такій соціальній роботі, як допомога бідним, піклування про хворих та повсякчасної праці з ненаверненими;
- у кожній громаді створювати школи здоров'я, кулінарні класи та ін.;
- облаштувати в адвентистських громадах Центри надання побутового сервісу, як то оздоблювальних робіт та послуг електрика, столяра, ТВ-майстра, комп'ютерника, радіотехніка, лікаря, масажиста, доглядальниці, психолога, кухаря, швачки, сантехніка, вчителя-репетитора і т. д.
- повсякчасна організація столу замовлень продуктів здорового харчування при місцевій громаді, з подальшим відкриттям у населеному пункті магазину здорового харчування. У магазині обов'язково повинна бути полицка з літературою та буклетами про роботу телеканалу «Надія»;
- започаткувати роботу медичного кабінету (лікар, масажист) у приміщенні магазину здорового харчування;
- виявлення потреб суспільства з погляду самого суспільства, для того, щоб запропонувати необхідні послуги;
- складання плану діяльності на квартал вперед: календарні дати, список відповідальних, необхідні матеріали, бюджет;
- неподалік від «Центру впливу» встановлювати намет для реклами. У наметі організувати безкоштовне вимірювання артеріального тиску, роздавати запрошення в «Центр впливу», газети та книги про церкву;
- передбачити те, що глобальна економічна криза та нестабільність багатополюсного світу негативно впливають на можливості місій, тому в наш час можна очікувати збільшення витрат на місію і при цьому зниження очікуваних показників ефективності [9].

Такі «напрями», або «Центри впливу», своєю чергою, склали місіонерський проект «Вулик», побачений Є. Уайт уві сні. «Потрібно прикласти багато зусиль, – зазначала Є. Уайт, – зі свого боку, щоб зблизитися з людьми. Якщо ми менше часу віддавалася проповідуванню, а більше – особистому служінню, тоді можна було б отримати набагато кращі результати» [12, с. 143]. «Щоб уберегти який-небудь продукт від псування, – наголошувала Є. Уайт, – його необхідно змішати з сіллю. Вона повинна просочити його наскрізь. Так і рятівна сила Євангелія може впливати на людей тільки за умови особистого контакту та спілкування. Рятуються не в натовпі, а особисто. Особистий вплив – це сила. Нам потрібно зблизитися з людиною, яку ми хочемо врятувати» [4, с. 36]. Отже, ця концепція буття Церкви АСД в суспільстві також відповідає теорії М. Черенкова, де автор робить акцент на особистісно-орієнтовану благовість, наголошуючи на тому, що: «церкви повинні перестати бути «островами», а повинні перетворитися на «пограничні зони», де є живий зв'язок з реальністю і боротьба за долі людей та суспільства в цілому» [4]. Своєю чергою, ми погоджуємося з позицією ідеолога адвентизму в Росії О. Зайченка, який наполягає на думці про те, що місіонерські проекти західного походження не завжди сумісні з буттям Церкви в конкретних умовах, наголошуючи на тому, що на «Заході, де виробництво всіх товарів і послуг, включаючи релігійні, давно визначається не можливостями їх виробництва, а активним, усвідомленим попитом» [3, с. 45–82], що, на думку автора, не завжди відповідає ситуації, яка складається на пострадянському просторі.

За останні роки в Україні Церквою АСД було сформовано монолітну місіонерську структуру, що охоплює більшість локальних груп в усіх соціальних сферах та створено низку відповідних місіологічних проектів, які відповідають діалогічній парадигмі та адаптовані до особливостей українського соціуму. Вищевикладений матеріал дозволяє стверджувати, що Церква АСД в Україні є «відкритою» Церквою, місіонерська діяльність якої відповідає новітній діалогічній парадигмі.

Література:

1. Бош Дэвид. Преобразования миссионерства: Сдвиги парадигмы в богословии миссионер. деятельности : [перевод] / Дэвид Бош. – СПб. : Христианство «Библия для всех», 1997. – 636 с.
2. Дубровский М. Обретение себя: Пути формирования новой идентичности / Михаил Дубровский // Форум 20. Двадцать лет религиозной свободы и активной миссии в постсоветском обществе. Итоги, проблемы, перспективы евангельских церквей. Материалы к дискуссиям Редактор-составитель Михаил Черенков. – К. : Дух и Литера, 2011. – С. 394–406.
3. Зайченко А. Духовный потенциал евангельских церквей России за последние 20 лет: проблемы идентификации и роста / Александр Зайченко // Форум 20. Двадцать лет религиозной свободы и активной миссии в постсоветском обществе. Итоги, проблемы, перспективы евангельских церквей. Материалы к дискуссиям Редактор-составитель Михаил Черенков. – К. : Дух и Литера, 2011. – С. 45–82.
4. Уайт Е. Нагірна проповідь Христа / Е.Уайт. – Blessing, 2003 – 540 с.
5. Уайт Е. Служіння зцілення / Е.Уайт. – Pacific Press Publishing Association, 2003. – 172 с.
6. Черенков М. Баптизм без кавычек / Михаил Черенков. – Черкассы : Коллоквиум, 2012. – 296 с.
7. <http://religions.unian.ua/holidays/329830-evangeliski-protestantski-tserkvi-aktivizuyut-diyalnist-u-sotsialniy-sferi.html>.
8. <http://evangelicals.ru/001/>.
9. <http://www.adventist.org.ua/>.
10. Küng, H. Theologie im Aufbruch: Eine ökumenische Grundlegung / Hans Küng. – Munich : Piper Verlag., 1987. – 157 s.
11. Martin, James P. Toward a Post-Critical Paradigm, New Testament Studies / Martin, James P. – 1987. – Vol. 33. – P. 370–385.
12. Schütz, P. 1930. Zwischen Nil und Kaukasus. – Munich : Chr. Kaiser Verlag. – S. 195.
13. Stephen, B. Bevans, Roger P. Schroeder, Constants in context. A Theology of Mission for Today. – New-York : Orbis Books. – 2004. – P. 284–286.

Рецензент – доктор філософських наук, професор, академік АН вищої школи, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету **В. І. Докаш**